

Гојко Варда, дипл. архитекта
VII Конгрес Савеза ликовних
педагога Југославије
Београд, Народни музеј
24-25. фебруар 2001. године

ПРИЛОГ ЗА ИСТОРИЈУ ДИЗАЈНА У СРБИЈИ

Почетак је био пун ентузијазма, жеља и амбиција са младалачким надахнућем радости и наде. Биле су то тек припреме за стварање једне нове и непознате професије. Као и на сваком почетку, разговори, размишљање, лутања и сумње а одмах затим и упорно тражење решења. Продор у непознато био је истовремено изазов и авантура али и озбиљно истраживање могућности. И почело је. А онда смо у књизи утисака читали:

"Узбудљива авантура у едукацији дизајна", "Имао сам част и импресиониран сам оним што сам видео", "Предивно је видети како млади људи у најранијој фази уметничког образовања дају изванредне резултате", "Какав диван ентузијазам и креативност ученика и професора", записали су велики познаваоци дизајна : Victor Papanek, Leon Gordon Miller, Phillip Fellows, Paul Raily и многи други. Резултати су били невероватни и очигледни готово нестварни. "Тако млади људи а раде тако лепе ствари" могао је да гласи резиме целе приче. А прича је почела коју годину раније...

Година 1962. протиче са првим обрисима будуће школе. Све је у зачетку, неформално и спонтано али са много жеља да се дође до циља. А онда, један од првих званичних докумената: Народни одбор града Београда именује комисију да изради предлог наставног плана и програма. По том решењу именују се:

За председника: Драгослав Стојановић - СИП

За чланове: Радмила Лазаревић

Гојко Варда

Небојша Митрић

Љубомир Павићевић - ФИС

Андра Миленковић

Ђорђе Горбунов

Било је то 1. марта 1963. године.

У почетку је све било лепо али и тешко. Чак је и сам назив школе био споран и можда недовољно прецизан. Искуства из ликовне и примењене уметности требало је спојити са још увек недовољно познатом "Индустријском естетиком". Реч "дизајн" у нашој средини није био познат појам.

Тако је настала и почела да се гради једна нова млада школа са првим називом "Школа за ликовне технике", али са јасним програмом који је водио у обликовање индустријских производа. Такав концепт је, ипак, био споран за многе познаваоце ове области. Сумње су биле јасне: ученици су сувише млади да би се са њима могло нешто урадити у домену развоја креативности, талента, естетике, технологије и функционалности. То је сложена интердисциплинарна област која се свуда у свету изучава само на високим школама. Сумње су изразили и они који су, нешто касније, писали поменуте радове из књиге утисака са почетка овог текста.

Београд је, ипак, добио школу какву до тада није имао. И тада је почео главни део посла. Било је неопходно да се прецизирају садржаји програма за све одсеке који треба да обухвате све ликовно естетске, техничке, технолошке и функционалне елементе, поред обавезног општег образовања. Тај посао је сјајно урађен. Први директор школе Бранко Суботић и професор Раденко Мишевић урадили су најважнији део посла. После тога је све кренуло даље. Почело је добро и полетно са пуно ентузијазма и жеље да се оствари нешто ново. Све што је урађено било је видљиво, јасно и стимулативно. Мотивација, која је до тада била суптилна унутарња и скривена, постаје моторна снага успеха. Резултати су били део заједничке радости да је све успело и поред многих сумњи и оспоравања.

Лепршави младалачки таленат долазио је до изражаја, али је и велики напор младих професора био неопходан. И тада је све било јасно: млади могу, млади имају талента, они су способни да са примереним програмом постижу изузетне резултате. Ништа више није било спорио. А онда, долазе делегације и појединци из целог света да виде мало чудо од школе где клинци праве саму лепоту. Дивљење гостију било је оправдано, а наше задовољство неизмерно. У књизи утисака било је уписано: "Импресивна јединствена институција", "Будућност ове земље је у добрим рукама", "Задивљен сам квалитетом рада који сам овде видео, то је најбоља школа коју сам посетио", писали су познати дизајнери и критичари из САД-а.

Време је учинило своје. Некада нове и лепе ствари, временом постају нормалне и обичне, уходане и познате, па су онда и мање интересантне. Ипак, овај продор едукације у области дизајна био је довољно инспиративан за многе стручњаке, па су се у свету почеле оснивати школе на средњем нивоу. Било је јасно да је Школа за дизајн у Београду имала значајну улогу у дефиницији концепта дизајна на средњем нивоу. Било је то и потпуно логично, јер су и у другим областима постојале средње стручне школе и код нас и у свету. Професије дизајна је добила ослонац, садржај, мотиве и перспективу.

Што се тиче саме професије дизајна, и она је направила прве кораке и имала невелику традицију. У свету је дизајн био у великом замаху. Имали смо од кога да учимо. Почело је тихо и спонтано са малим стварима и великим амбицијама. Наше сећање допире до 1958. године када су реализовани први пројекти из области дизајна и одржане прве изложбе на ову тему (Богољуб Теофановић, Гојко Варда) као и наша прва учешћа на међународним изложбама у Безансону и Паризу.

У то време, када је Савезна привредна комора исказала потребу за 450 техничара дизајна, ми нисмо имали ниједног! Међутим, исто тако нисмо имали ни дизајнере са високом школом. Као и у свету, код нас се дизајном баве углавном архитекте и уметници разних профила. Блискост примењене уметности и дизајна била је потпуно логична и нормална јер и дизајн одређују увек исти параметри: естетика, техника, технологија, ергономија и функција. То је интердисциплинарни садржај без кога дизајн не постоји. Све је то требало знати и ваљано применити, а онда то све преточити у програме за младе, за бистре и виспрене таленте са много дара и мало година. Све су то процеси који временски дуго трају али имају солидну основу и јасне циљеве. И због тога је неопходно да се иде у корак са временом, мења и осавремењава све што је неопходно да би процес образовања, а и развој струке, био ваљан и усмерен према новом миленијуму. Одавно смо говорили како припремамо календар за нови век. Тај нови век је сада почео.

дипл. арх. Гојко Варда